

Tilastokeskus

TK/1065/00.07/2026

NYTKIS ry:n lausunto tilastotoiminnan muutoksista

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää mahdollisuudesta lausua tilastotoiminnan muutoksista ja toistaa 20.9.2024 antamassaan lausunnossa esittämänsä vakavan huolensa tilastotoiminnan heikennyksistä Suomessa. NYTKIS keskittyy lausunnossaan aihealueeseen 3 (yhteiskunta ja yhdenvertaisuus), sillä kyseisen aihealueen tilastotoiminnan lakkauttamisella tai supistamisella voi katsoa olevan merkittäviä riskejä tasa-arvon toteutumiselle Suomessa.

Useat lakkautus- tai supistamisuhan alla olevat tilastot liittyvät työelämään, palkkaukseen, koulutukseen, politiikkaan, toimeentuloon ja oikeusjärjestelmään – eli alueisiin, joilla sukupuolittuneet rakenteet ja eriarvoisuus näkyvät erityisen vahvasti. Muistion mukaan näiden tilastojen tuotanto voitaisiin keskeyttää tai lakkauttaa, mikäli erillisrahoitusta ei löydy. Toteutuessaan leikkauksilla olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia myös NYTKISin tekemään tasa-arvon edistämistyöhön laaja-alaisesti.

Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry ei kannata oikeustilastojen keskeyttämistä tai lakkauttamista, ja näkee ehdotetut lakkauttamiset riskinä sukupuolten tasa-arvon toteutumiselle Suomessa. Erityisesti NYTKIS esittää huolensa **Oikeus- ja vaalitulosten (3.2) ja työelämä- ja talustilastojen (3.3)** lakkauttamisaikeista, joilla toteutuessaan olisi vakavia seurauksia Suomen poliittisen edustuksen ja työelämän tasa-arvon sekä naisiin kohdistuvan väkivallan seurannalle. NYTKIS käyttää molempiin aihealueisiin liittyviä tilastoja laajasti toiminnassaan, joten tilastojen lakkauttamisella tai supistamisella olisi merkittäviä vaikutuksia myös järjestön toimintaan ja siten sukupuolten tasa-arvon edistämiseen Suomessa.

NYTKIS muistuttaa, tasa-arvon edistäminen ja seuranta ovat veloitteita. Tasa-arvotiedon tuottamista heikennettiin merkittävästi jo viime vuosina, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL lakkautti vuonna 2023 Tasa-arvotiedon keskuksen. Tasa-arvotiedon lakkauttaminen oli jo itsessään vakava isku tasa-arvotiedon keräämiselle ja kokoamiselle Suomessa, minkä lisäksi se on korostanut Tilastokeskuksen tuottaman tasa-arvotilastoinnin merkitystä.

Tilastokeskus arvioi tarkastelussa olevien tilastojen tuotantokustannuksiksi yhteensä noin kaksi miljoonaa euroa vuodessa. Ottaen huomioon tilastojen keskeisen merkityksen tasa-arvolle, oikeusvaltiolle, tutkimukselle ja kansainvälisten veloitteiden toteuttamiselle, säästöjen yhteiskunnalliset haittavaikutukset voivat muodostua saavutettavia taloudellisia hyötyjä suuremmiksi.

NYTKIS toivoo, että muutosehdotusten sukupuolivaikutukset arvioidaan kattavasti kunkin tilaston kohdalla ennen päätösten tekemistä, ja että niiden perusteella tehdään tarvittavat muutokset.

Oikeustilastojen lakkauttaminen vaikeuttaa naisiin kohdistuvan väkivallan torjumista

3.2 Oikeus ja vaalit

Oikeustilastojen jatkuvuus, kattavuus ja maksuton saatavuus ovat välttämättömiä oikeusvaltion, yhdenvertaisuuden ja tietoperusteisen päätöksenteon näkökulmasta. Tilastot ovat myös keskeinen ova Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden toteuttamista. Ilman luotettavaa ja jatkuvaa tilastotietoa ei ole mahdollista arvioida esimerkiksi sitä, **miten rikosoikeudellinen järjestelmä kohtelee eri väestöryhmiä, miten sukupuolistunut väkivalta ilmenee tai miten lainsäädännön muutokset vaikuttavat käytännössä.**

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisen näkökulmasta onkin ensisijaisen tärkeää, että tilastot ”Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset” sekä ”Rikos- ja pakkokeinotilasto” säilytetään osana Tilastokeskuksen säännöllistä, julkisesti rahoitettua ja maksutonta tilastotuotantoa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen edellyttää **pitkäjänteistä, vertailukelpoista ja riittävän yksityiskohtaista tilastotietoa rikosprosessin eri vaiheista.** Tilastotiedon avulla voidaan arvioida esimerkiksi sitä, kuinka paljon parisuhde- ja lähisuhdeväkivaltatapauksia tulee viranomaisten tietoon, miten tapaukset etenevät rikosprosessissa ja millaisia seuraamuksia teoista määrätään. Tilastotuotannon heikentäminen vaikeuttaisi olennaisesti rikosvastuun toteutumisen, uhrien oikeusturvan sekä yhdenvertaisuuden arviointia eri puolilla maata. Samalla se heikentäisi mahdollisuuksia seurata lainsäädännön toimivuutta, viranomaisten käytäntöjä ja hallituksen tasa-arvo- ja väkivallanvastaisen politiikan vaikuttavuutta.

Suomea sitovat kansainväliset ja eurooppalaiset velvoitteet edellyttävät kattavaa tilastotuotantoa erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan, lähisuhdeväkivallan ja perheväkivallan osalta. **Istanbulin sopimus velvoittaa Suomea kokoamaan säännöllisesti eriteltyä tilastotietoa naisiin kohdistuvan väkivallan eri muodoista** ja niiden käsittelystä rikosprosessissa. Myös **EU:n direktiivi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta** (EU 2024/1385) edellyttää jäsenvaltioilta järjestelmällistä tilastojen keräämistä, tuottamista ja levittämistä. Näiden velvoitteiden täyttäminen edellyttää, että Tilastokeskuksella säilyy kyky tuottaa laadukkaita oikeustilastoja rikosprosessin eri vaiheista.

NYTKIS pitää tärkeänä, että rikos- ja rangaistusjärjestelmää koskeva tilastotuotanto säilyy **riippumattoman tilastoviranomaisen** tehtävänä. Tämä on olennaista myös kansalaisyhteiskunnan, tutkijoiden ja median mahdollisuuksille arvioida julkisen vallan käyttöä.

Maksuttomasti saatavilla oleva tilastotieto on myös yhdenvertaisuuskysymys. Mikäli tilastotuotanto siirtyy erillisrahoituksen tai maksullisten tietopalveluiden varaan, vaarana on, että kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja median mahdollisuudet hyödyntää tietoa heikenevät merkittävästi. Tämä heikentäisi myös tietopohjaisen päätöksenteon edellytyksiä ja kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun.

Vaalitilastojen lakkauttaminen on peruttava

3.2 Oikeus ja vaalit

Eduskunta-, alue-, kunta-, europarlamentti- ja presidentinvaaleja koskevat tilastot ovat keskeisiä demokratian ja poliittisen tasa-arvon seurannan välineitä. Niiden avulla voidaan arvioida esimerkiksi sukupuolten edustusta, ehdokasasettelua, äänestysaktiivisuutta ja poliittisen osallistumisen eriytymistä eri väestöryhmien välillä. NYTKIS toivoo, että vaalitilastojen lakkauttaminen perutaa.

Vaalitilastot ovat olennainen osa sukupuolten tasa-arvon kehityksen seuranta poliitikassa. Ilman kattavaa ja jatkuvaa tilastotuotantoa heikkenevät mahdollisuudet arvioida, miten hyvin päätöksentekoelementit edustavat eri sukupuolia ja miten tasa-arvo toteutuu poliittisessa osallistumisessa. Tilastojen lakkauttaminen vaikeuttaisi myös hallituksen tasa-arvopoliitikan, demokraatiohjelmien ja kansainvälisten tasa-arvosuositusten toteutumisen arviointia.

NYTKIS korostaa, että poliittisen osallistumisen ja päätöksenteon tasa-arvon seuranta edellyttää riippumatonta, julkisesti tuotettua ja maksuttomasti saatavilla olevaa tilastotietoa. Vaalitilastojen lakkauttaminen heikentäisi merkittävästi tutkimuksen, kansalaisyhteiskunnan ja median mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja tasa-arvon kehitystä Suomessa.

Työelämän tasa-arvon edistäminen tarvitsee tuekseen tilastotietoa

3.3 Työ, palkat ja toimeentulo

Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry korostaa, että taloutta, työelämää ja toimeentuloa koskeva tilastotuotanto on erittäin keskeistä sukupuolten tasa-arvon seurannan ja sen edistämisen kannalta. NYTKIS ei kannata muistiossa esitettyjä muutoksia, sillä ne heikentäisivät mahdollisuuksia arvioida sukupuolittuneita eroja esimerkiksi palkkauksessa, toimeentulossa, työmarkkina-asemassa ja varallisuudessa. Erityisen huolestuttavaa on ansiotasoindeksin tietosisällön supistaminen sekä työelämää ja tuloja koskevien kokeellisten tilastojen lakkauttaminen, sillä ne vaikeuttavat palkkaerojen, epätyypillisten työsuhteiden ja taloudellisen eriarvoisuuden kehityksen seuranta. Myös koulutusta koskevien tilastojen säilyttäminen on tasa-arvon edistämisen näkökulmasta tärkeää.

NYTKIS katsoo, että talouteen ja toimeentuloon liittyvän tilastotuotannon jatkuvuus on tärkeää tasa-arvopoliitikan, tutkimuksen ja julkisen keskustelun näkökulmasta. Esimerkiksi väestöryhmittäistä inflaatiota, yritystukia ja perintöjä sekä lahjoja koskevien tilastojen lakkauttaminen tai keskeyttäminen heikentäisi mahdollisuuksia arvioida talouspolitiikan ja elinkustannusten vaikutuksia eri väestöryhmiin. Tämä vaikeuttaa myös sukupuolivaikutusten arviointia, joka on keskeinen osa laadukasta ja tietoperusteista päätöksentekoa. Erityisesti muutos hankaloittaisi vähemmistöryhmiin kuuluvien naisten taloudellisen tilanteen selvitystä.

Naisjärjestöt Yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry on kattojärjestö, johon kuuluvat Kokoomuksen Naisten Liitto ry, Kristillisdemokraattiset Naiset ry, Naisasialiitto Unioni ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Perussuomalaiset Naiset ry, Sosialidemokraattiset Naiset, Sukupuolentutkimuksen seura ry, Suomen Keskustanaiset ry, Svenska Kvinnoförbundet r.f, Vasemmistonaiset ja Vihreät Naiset ry.